

Som veľmi rada, že vám môžeme ponúknuť publikáciu z novej knižnej edície Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti s názvom Participácia. Séria publikácií vám predstaví to najlepšie z národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“, podporeného z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu cez Operačný program Efektívna verejná správa.

Národný projekt začal v apríli 2017 a bol fascinujúcou trojročnou odbornou expedíciou. Jej cieľom bolo rozšírenie poznatkov o funkčnosti a nefunkčnosti participatívnych mechanizmov v každodennom živote na úrovni štátu, samosprávnych krajov, mikroregiónov, ako aj miest a obcí. Na našej ceste nás sprevádzalo viac ako dvesto expertov z prostredia mimovládnych organizácií, akademického sektora a subjektov štátnej, regionálnej a miestnej územnej samosprávy. Bola to dlhá a vzrušujúca cesta, ktorá priniesla mnoho nečakaných výziev, odborných dobrodružstiev, výskumných interakcií, ale aj osviežujúcu prácu a pobyt v teréne.

Publikácia **Prístupné mesto – participácia pri zvyšovaní prístupnosti mesta Nitra**, za ktorou stojí expertný tím autorov z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a mesta Nitra, otvára tému prístupnosti a debarierizácie miest a ich inštitúcií v rovine fyzickej i postojovej. Opisuje vznik Stratégie prístupnosti mesta Nitra, ktorá vznikla v súlade s metodikou súťaže o najprístupnejšie mesto (Access City Award), každoročne vyhlasovanou Európskou komisiou. Ponúka návod ako so zapojením verejnosti vyrovnávať príležitosti pre všetky skupiny obyvateľov a zabezpečiť právo všetkých občanov na rovnaký prístup k veciam či informáciám. Stratégia a jej postupná implementácia predstavuje „živý atlas debarierizačných opatrení“, ktoré je možné uplatniť v previazaní na zastavané územia, verejné priestranstvá, občiansku vybavenosť, dopravu a súvisiacu infraštruktúru.

Barbara Gindlová, odborná garantka národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“

Prístupné mesto

---

participácia pri zvyšovaní prístupnosti mesta Nitra

kolektív autorov

Prístupné mesto – participácia pri zvyšovaní prístupnosti mesta Nitry

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
/Úrad splnomocnenca vlády SR

pre rozvoj občianskej spoločnosti

Text: Petra Ajdariová, Michaela Hajduková,
Timea Hóková, Martina Hrozenská, Pavol Korček,
Irena Lehocká, Branislav Mamojka, Milan Měchura,
Naďa Šimová, Peter Teplický

Jazyková korektúra: Alexandra Tomeková

Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu
Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej
tvorby verejných politík, ktorý je podporený
z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom
operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-38-0

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie
podporíte participatívnu tvorbu verejných politík
a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Prístupné mesto

---

participácia pri zvyšovaní prístupnosti mesta Nitry

Petra Ajdariová
Michaela Hajduková
Timea Hóková
Martina Hrozenská
Pavol Korček
Irena Lehocká
Branislav Mamojka
Milan Měchura
Naďa Šimová
Peter Teplický

Predslov

- Chcete byť modernou samosprávou, ktorá nahradí úradnícky prístup ľudským?
- Chcete byť samosprávou, ktorá ponúka informácie a dokumenty aj vo formáte jasná tlač?
- Viete, čo je jasná tlač?
- Ako písať pre ľudí so zdravotným znevýhodnením?

Ponúkame vám publikáciu, ktorá vznikla v spolupráci Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a mesta Nitry v rámci pilotnej schémy národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík.

Ide o výber kapitol z výstupu pilotného projektu s názvom **Prístupné mesto – participácia pri zvyšovaní prístupnosti mesta Nitry** venovaného zvyšovaniu prístupnosti a dostupnosti informácií, ktoré môže samospráva využiť pre komunikáciu s občanmi so zdravotným znevýhodnením.

Publikácia, ktorú držíte v rukách, je spracovaná vo formáte **jasná tlač**, ktorý rešpektuje a zahŕňa základné princípy tvorby dokumentov tak, aby boli dostupné všetkým občanom.

Zdravotné znevýhodnenie v prístupnom meste nie je dôvodom prečo nezapájať ľudí so zdravotným znevýhodnením do rozhodovania a diania v meste či v obci. Ponorte sa do témy prístupnosti informácií a zistite, aké kroky je potrebné realizovať na to, aby mestá a obce komunikovali naozaj so všetkými.

„Zrkadlom života ľudí v krajine, v mestách a obciach je to, ako sa cítia najzraniteľnejší – ľudia so zdravotným postihnutím. Štát a samospráva sú povinní vytvárať podmienky tak, aby sa každý občan cítil rovnocenný. Akékoľvek bariéry musia byť odstránené a verejné politiky musia byť tvorené spolu s nimi a tak, aby sa vopred eliminovali všetky prekážky pre život zdravotne znevýhodnených ľudí v spoločnom verejnom priestore.“

Martin Giertl, splnomocnenec vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Všetky publikácie
knižnej edície Participácia
Úradu splnomocnenca
vlády SR pre rozvoj
občianskej spoločnosti
nájdete na:

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má postavenie poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. Prostredníctvom akčných plánov, schvaľovaných uzneseniami vlády SR, splnomocnenec manažuje dve základné agendy – „Iniciatíva pre otvorené vládnutie“ a „Konceptia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti prispieva k lepšiemu porozumeniu významu občianskej spoločnosti a činnosti mimovládnych neziskových organizácií. Cieľom úradu je budovať a podporovať transparentnosť a partnerstvo medzi verejnou správou, občanmi a mimovládnymi neziskovými organizáciami. Jeho základnou aktivitou je participatívna tvorba verejných politík, ktorá sa zameriava na posilnenie aktérov občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií. Úrad v spolupráci s ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, samosprávou a občianskou spoločnosťou reaguje na aktuálne výzvy a prináša nástroje, ktoré podporujú a posilňujú princípy otvoreného vládnutia.

Pri zostavovaní metodiky prípravy stratégie prístupnosti pre všetkých sme brali do úvahy dve hľadiská: čo všetko by malo mať prístupné mesto a kto má zo stratégie profitovať.

Pracovali sme podľa metodiky Access City Award (Súťaž o najprístupnejšie mesto), ktorú vyhlasuje Európska komisia. Problematiku sme rozdelili na tri kategórie:

1. zastavané územia a dopravná infraštruktúra,
2. informácie a 3. medziľudská komunikácia. Na základe zozbieraného materiálu sme sa navrhli riešenia na odstránenie nedostatkov.

Kto má mať zo stratégie profit? Samozrejme všetci obyvatelia a návštevníci bez ohľadu na pohlavie, či zdravotné postihnutie.

Pre mimoriadnu dôležitosť participatívnosti v realizácii projektu sme úzko spolupracovali so zástupcami obyvateľov mesta Nitra. Najskôr sme ich informovali o našom zámere, následne sme za každú kategóriu vytvorili tri pracovné skupiny a využili sme ich skúsenosti a zručnosti pri zbere dát.

Po ukončení investigatívnej fázy projektu sme konzultovali s občanmi – počas aj po ukončení tvorby stratégie. Použitím uvedenej metodiky sme vytvorili materiál, ktorý odráža reálnu situáciu a uskutočniteľné návrhy riešení problematických miest.

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS)

je občianske združenie, ktorého členmi sú ľudia so zrakovým postihnutím, ich priaznivci, priatelia a rodičia nevidiacich a slabozrakých detí. Ich cieľom je poskytovanie sociálnych služieb, obhajoba záujmov ľudí so zrakových postihnutím zameraná na vytváranie rovnakých príležitostí, zabezpečenie rovnakého zaobchádzania a realizáciu pozitívnych opatrení na prerokovanie a kompenzáciu dôsledkov zrakového postihnutia. Svojim klientom poskytujú terénne služby. To znamená, že klient nemusí cestovať za potrebnou pomocou, aby sa naučil chodiť s bielou palicou, čítať a písať Braillovo písmo, či uvariť si doma obed a upratať bez pomoci iných.

Mesto Nitra zmierňuje bariéry dlhodobo a systematicky. Prvý projekt zameraný na debarierizáciu mesta pochádza ešte z roku 2011. V oblasti architektúry rieši radnica úpravy chodníkov a vstupov na priechody pre chodcov, v službách a v komunikácii s občanmi napríklad QR kódy vo vybraných materiáloch. Prístupnosť nášho mesta podporujú svojimi aktivitami jednotlivci, ale aj formálne skupiny obyvateľov, ktorých sa táto téma dotýka najviac – občanov s poruchami zraku, sluchu či mobility. V rámci prístupnosti mesta sa snažíme o vyrovnávanie príležitostí pre všetky skupiny obyvateľov bez ohľadu na vek, zdravotný alebo sociálny stav a je tiež právom všetkých osôb bez rozdielu na rovnaký prístup k veciam či informáciám. Mesto, ktorému záleží na všetkých jeho obyvateľoch a snaží sa načúvať ich potrebám vníma koncept prístupnosti ako kľúčový pre vlastný rozvoj a zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov i návštevníkov.

Marek Hattas, primátor mesta Nitry

Mesto Nitra

je najstarším mestom na Slovensku. Prvá písomná zmienka o Nitre pochádza z roku 828 a spája sa Nitrianskym kniežatstvom a kniežaťom Pribinom. Nitra leží v Podunajskej pahorkatine, na rieke Nitra pri južnom okraji pohoria Tribeč. Severne nad mestom sa vypína známy vrch Zobor. V súčasnosti je Nitra moderným mestom, významným hospodárskym centrom západného Slovenska, sídlom dvoch univerzít a strediskom poľnohospodárskeho školstva a výskumu. Patrí medzi najväčšie mestá na Slovensku a žije bohatým kultúrnym (Medzinárodný festival Divadelná Nitra, Nitrianska hudobná jar, celoslovenské dožinkové slávnosti) a obchodným životom (Medzinárodná poľnohospodárska a potravinárska výstava Agrokomplex).

Obsah

Úvod // 16

Východiská tvorby Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých // 18

Definícia cieľov, vízia mesta pre všetkých // 26

- Priority // 36
- Konkretizácia cieľov s ohľadom na časové hľadisko ich zrealizovateľnosti // 39
- Postup implementácie stratégie vrátane participácie občanov // 46
- Riziká implementácie stratégie // 49
- Vzdelávanie a osvetové pôsobenie v oblasti prístupnosti // 52

Záver // 56

O národnom projekte Participácia // 60

Zoznam skratiek

- ERDF – Európsky fond regionálneho rozvoja
- FO – fyzická osoba
- MHD – mestská hromadná doprava
- MsÚ – mestský úrad
- MZ – mestské zastupiteľstvo
- MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
- SPU – Slovenská poľnohospodárska univerzita
- ŤZP – ťažko zdravotne postihnutý

Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých

Petra Ajdariová
Michaela Hajduková
Timea Hóková
Martina Hrozenská
Pavol Korček
Irena Lehocká
Branislav Mamojka
Milan Měchura
Naďa Šimová
Peter Teplický

Úvod

Slovenská republika a Európska únia podporujú rovnosť príležitostí a prístupnosť pre ľudí so zdravotným postihnutím. Základnou súčasťou stratégie EÚ je práca na ceste k bezbariérovej Európe. Moderné európske mestá prijímajú efektívne a inovatívne opatrenia na zlepšovanie prístupnosti pre osoby so špecifickými potrebami, umožňujú tak ich plnú účasť na živote spoločnosti. Takto nastavená politika mesta smeruje k zvyšovaniu kvality života obyvateľstva bez ohľadu na vek, mobilitu či schopnosti tak, aby mali rovnaký prístup ku všetkým zdrojom a vymoženostiam mesta. Využívajú na to aj participatívny proces, ktorý zaručuje, že prijímané opatrenia budú zodpovedať potrebám, prioritám a názorom najširšej verejnosti a súčasne rešpektovať práva aj jednotlivcov a malých skupín. Rovnaký cieľ má aj mesto Nitra, a práve preto sme sa rozhodli vypracovať stratégiu prístupnosti. V súlade s vyššie opísaným postupom bola aj naša stratégia vypracovaná formou participatívnej tvorby verejnej politiky.

Cieľom predkladaného dokumentu je predstaviť vyššie spomínaný Strategický dokument na území mesta Nitry, ktorý pozostáva so sumarizácie výstupov z pilotného projektu Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých.

Predkladaný dokument pozostáva z piatich kapitol. Prvá kapitola sa bližšie zaoberá východiskami tvorby Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých. Druhá kapitola definuje ciele, vízie mesta pre všetkých. Tretia kapitola je venovaná postupu implementácie stratégie vrátane participácie občanov. Štvrtá kapitola sa zaoberá rizikami implementácie stratégie. Piata kapitola sa venuje vzdelávaniu a osvetovému pôsobeniu v oblasti prístupnosti. Na konci predkladaného dokumentu je záver. Prílohou k dokumentu je Metodická príručka stratégie mesta pre všetkých.

Východiská tvorby Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých

---

Participatívny proces nadobúda stále významnejšiu úlohu pri tvorbe verejných politík v súvislosti s povinnosťou uplatňovať všetky ľudské práva a základné slobody aj v prípade osôb so zdravotným postihnutím tak, ako sa zaviazala Slovenská republika i Európska únia ratifikáciou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Jedným z práv osôb so zdravotným postihnutím je právo na nezávislý život, ktorý je podmienený prístupnosťou architektonického prostredia, dopravy, informácií, tovarov a služieb. V odseku 1 článku 9 „Prístupnosť“ Dohovoru sa uvádza: „S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vo vidieckych oblastiach.“

K tejto povinnosti sa hlási Európska únia aj v dokumente „Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia na roky 2010 – 2020: Obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér“ a v mnohých svojich nariadeniach a smerniciach. Celosvetovo je právo na prístupnosť deklarované aj v Agende 2030 pre udržateľný rozvoj a špeciálne v cieľi 11 „Premeň mestá a ľudské obydľia na inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné“. Vláda SR rozhodla, že Agenda 2030 bude strategickým a zjednocujúcim dokumentom pre rozvoj SR. Vzhľadom na konkrétne potreby a obmedzené zdroje bolo schválených šesť priorít, z ktorých jednou je „Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny

klímy“, ktorej súčasťou je aj prístupnosť mestských sídiel. Konkrétnym motivačným nástrojom na zvyšovanie prístupnosti európskych miest je súťaž o ocenenie „prístupné mesto“ (Access City Award) vyhlasovaná Európskou komisiou už od roku 2010. Pri hodnotení je požadovaný koherentný prístup k bezbariérovosti, ako aj ambiciózna vízia do budúcnosti pri riešení bezbariérovosti v meste v rámci všetkých jej oblastí, ktorými sú zastavané prostredie a verejné priestranstvá, doprava, informácie, občianska vybavenosť a služby. Práve táto komplexnosť a medzinárodná porovnateľnosť kritérií viedli spracovateľov projektu k ich výberu ako vzoru pri spracovaní stratégie.

Mesto s takto nastavenou politikou sa teda spolupodieľa na odstraňovaní architektonických, informačných aj komunikačných bariér. Zároveň sú opatrenia zabezpečujúce prístupnosť určené a realizované v prospech všetkých občanov a návštevníkov mesta – či ide o ľudí s obmedzenou mobilitou z dôvodu choroby, veku či zdravotného postihnutia, o rodiča s detským kočíkom alebo turistu s nadrozmernou batožinou. Mesto, ktoré chápe potreby všetkých týchto skupín, sa snaží systematicky pracovať na rezervách, ktoré v oblasti prístupnosti ešte má, a ako určitý návod mu slúži práve stratégia prístupnosti pre všetkých, ktorá spomínané potreby zohľadňuje.

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia bol zákonom o obecnom zriadení opätovne uzákonený princíp samospráv a samosprávnych orgánov v podobe obecného zriadenia. Samosprávy týmto krokom získali úlohy spojené s rozvojom obce. Obce získali samostatnosť v riadení aj rozhodovaní, teda v spravovaní obce a jej majetku.

Z hľadiska fáz tvorby verejnej politiky sme na úrovni nastolenia politickej agendy a fázy prípravy verejnej politiky, keď

vypracovaný návrh stratégie prístupnosti mesta pre všetkých zahrnieme do programového vyhlásenia zastupiteľstva s určeným časovým horizontom, ľudskými prostriedkami a zdrojmi potrebnými na jeho vyriešenie. Materiál predložený mestskému zastupiteľstvu prejde oponentúrou občanov, ktorí majú možnosť kreovať ho od jeho samotného počiatku, pretože boli členmi pracovných skupín zaoberajúcich sa problematikou prístupnosti alebo vyjadrovali svoje názory či avizovali svoje podnety na tému prístupnosť mesta a jeho rezervy v tejto oblasti vo forme osobnej účasti na diskusii, vyplnením dotazníka alebo anketového lístka.

Demokratický princíp spravovania verejnej politiky na úrovni samosprávy stojí na dvoch základných pilieroch – na informačnom a participačnom. Participatívna tvorba verejných politík musí v plnej miere rešpektovať existujúce strategické dokumenty, aby sa dosiahla trvalá udržateľnosť výkonu verejných politík. Výkon verejnej politiky musí rešpektovať úroveň verejnej politiky na území konkrétneho mesta, ktoré má isté demografické charakteristiky – počet obyvateľov mesta v členení podľa vekovej štruktúry, zamestnanosť a zamestnateľnosť obyvateľstva, príležitosti na prácu, počet osôb so špecifickými potrebami a iné. V duchu naplňania princípu participácie rozvinie mesto Nitra spoluprácu vnútri organizácie mestského úradu a s verejnými a súkromnými inštitúciami – s verejnosťou, mimovládnyimi organizáciami a univerzitami (najmä s Fakultou záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU v Nitre a Strednou priemyselnou školou stavebnou v Nitre), pri tvorbe systému (rýchleho) mapovania bariér v meste – tzv. mapovací portál, ako aj vytvorenie diskusného fóra prostredníctvom sociálnych sietí.

Motivačný efekt by mali mať aj programy malých grantov podporujúce odstraňovanie bariér v mestských častiach

so zapojením mimovládnych organizácií či občianskych iniciatív. Vytvorením stratégie prístupnosti pre všetkých ide o tvorbu sociálnej politiky formou ochrany zraniteľných skupín a zároveň je možné v globálnom aspekte vnímať prístupnosť ako jeden z kľúčových ukazovateľov kvality života občanov daného mesta.

V roku 2011 získalo mesto Nitra finančné prostriedky na realizáciu projektu Podpora aktivít cestovného ruchu v meste Nitre financovaného z prostriedkov ERDF. Jedným z cieľov projektu bola aj tvorba akčného plánu projektu „Nitra pre všetkých“ – Informácie (nielen) pre hendikepovaných turistov, ktorý mal podporiť odstraňovanie architektonických a spoločenských bariér návštevníkov mesta. Materiál s názvom: Akčný plán „Nitra pre všetkých“ – Informácie „nielen“ pre hendikepovaných turistov bol schválený MZ v Nitre dňa 14. 3. 2013 ako koncepčný a praktický podklad pre samosprávu pri odstraňovaní bariér, kde v 7. kapitole vytyčuje ciele na zlepšenie kvality života a navrhuje ich riešenia. Jeho súčasťou bolo naformulovanie 10 krokov, ktoré „povedú“ mesto k bezbariérovosti. Tieto kroky boli v roku 2015 pretavené do materiálu č. 210/2015 s názvom Debarierizačné opatrenia k akčnému plánu „Nitra pre všetkých“, predloženého na schválenie Mestskému zastupiteľstvu v Nitre. Materiál vychádza z princípov a požiadaviek Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020, ktorými sa okrem iného zabezpečujú bezbariérové riešenia prostredia a prístupnosť stavieb. Legislatívne sa problematika opiera o stavebný zákon a o vyhlášku MŽP SR č. 532/2002Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Mestské zastupiteľstvo v Nitre prerokovalo spomínaný materiál dňa 11. 6. 2015. Materiál – č. 210/2015 Debarierizačné opatrenia k akčnému plánu „Nitra pre všetkých“ definoval oblasti, v ktorých má

dochádzať k postupnému odstraňovaniu bariér v meste. Ide o miestne komunikácie, priechody pre chodcov, verejnú dopravu, budovy a oddychové zóny. Keďže išlo o tematicky a obsahovo podobný materiál, materiálom č. 650/2016-1 sa navrhlo, aby sa debarierizačné opatrenia stali súčasťou akčného plánu. Tento krok mal zabezpečiť odstúpenie debarierizačných opatrení jednotlivým odborom a útvaram MsÚ v Nitre, ktoré by v rámci kreovania návrhov rozpočtu na nasledujúci kalendárny rok boli premietnuté do tohto rozpočtu.

Predkladaná stratégia sa snaží o systémový prístup k spracovaniu materiálov, ktoré definujú politiky alebo prístupy k riešeniu v rôznych oblastiach týkajúcich sa verejného priestoru, dopravy, informácií a komunikácie a služieb pre občanov. Ambíciou stratégie je tiež premietnutie princípov prístupnosti do plánovacích procesov a projektov vypracovaných mestom alebo regulovaných mestom Nitrou (stavebný úrad). Na stratégiu bude nadväzovať akčný plán „Nitra pre všetkých“, ktorý bude špecifikovať ciele, úlohy, termíny plnenia, finančné krytie a osobu zodpovednú za plnenie úlohy. Akčný plán „Nitra pre všetkých“ bude podliehať pravidelnému uskutočňovaniu verejných odpočtov odstraňovania bariér v podobe informatívnej správy pripravenej pre Mestské zastupiteľstvo v Nitre v ročnej periodicite.

Potrebu prijatia strategického dokumentu opodstatňujú aj fakty v podobe počtu osôb so špecifickými potrebami žijúcich na území mesta Nitry, resp. Nitrianskeho kraja. Nasledujúce čísla však nemôžu byť rozhodujúce pre vypracovanie a realizáciu stratégie, lebo prístupnosť je právom každého jednotlivého občana. Celkovo sa na území Nitrianskeho samosprávneho kraja v roku 2013 nachádzalo 49 317 osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, v roku 2017 to bolo 49 778 osôb. V okrese Nitra bolo v roku 2017 presne 9 651 osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. V samotnom meste Nitre

bolo v decembri 2017 zaevidovaných 4 668 osôb s ŤZP, pričom 2 081 vlastnilo preukaz fyzických osôb s ŤZP, 1 488 vlastnilo preukaz FO s ŤZP so sprievodcom a 738 vlastnilo parkovací preukaz (údaje štruktúrovane zachytáva tabuľka č. 1). Najväčšiu skupinu (749 osôb) tvorili osoby s poruchami pohybového a podporného aparátu. Z hľadiska počtu poberateľov rodičovského príspevku bolo v roku 2017 v meste Nitre 2 008 osôb (v celom kraji ide až o 15 500 osôb). Zo spomínaného počtu obyvateľov mesta – poberateľov príspevku bolo 275 takých, ktorí mali dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹

Tabuľka 1: Počet držiteľov preukazov ŤZP a poberateľov rodičovského príspevku

Územie	Rok	Počet držiteľov preukazov s ŤZP
NSK	2013	4 9317
	2017	4 9778
Okres Nitra	2017	9 651
Mesto Nitra	2017	4 668, z toho:
		2 081 FO s ŤZP
		1 488 FO s ŤZP so sprievodcom 738 parkovací preukaz
Územie	Rok	Počet osôb poberajúcich rodičovský príspevok
Mesto Nitra	2017	2 008, z toho:
		275 detí s nepriaznivým zdravotným stavom

¹ Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.

Počet obyvateľov mesta Nitry k 4. 12. 2018 dosiahol hodnotu 78 599 obyvateľov, pričom 18 158 osôb bolo vo veku 62 a viac rokov.²

Postupy a metódy použité pri vypracovaní Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých predstavujú rozsiahly a podrobný materiál, ktorý sme z dôvodu prehľadnosti nepovažovali za vhodný na zaradenie do stratégie. Spracovali sme ho ako samostatnú príručku s názvom Stratégia prístupnosti mesta pre všetkých – Metodická príručka. Môže byť užitočná nielen pri rozpracovaní stratégie do akčného plánu jej realizácie, ale aj pre iné mestá, ktoré majú v úmysle vypracovať vlastnú stratégiu prístupného mesta pre všetkých. Naším zámerom bolo zostaviť príručku tak, aby sa dala použiť samostatne pre ktorékoľvek mesto. Z uvedeného dôvodu obsahuje aj niektoré časti, ktoré sú súčasťou tohto dokumentu. Z obsahu metodickéj príručky zvlášť upozorňujeme na Zoznam kontrolných otázok na zistenie stavu prístupnosti mesta/ obce, ktorý pomôže pri kontrole komplexnosti procesu sprístupňovania mesta, ako aj na zoznam relevantnej legislatívy.

Podnázov dokumentu je uvedený vo forme, ako ho uvádza Zmluva o partnerstve medzi partnermi národného projektu. Z dôvodu jeho obšírnosti prišlo k zjednodušeniu tohto názvu, zároveň došlo po predložení a pripomienkovaní materiálu odbornými komisiami MZ v Nitre k posunu z roviny návrhu do roviny konkrétnej stratégie.

² Zdroj: Referát evidencie obyvateľstva a domov MsÚ v Nitre.

Definícia cieľov, vízia mesta pre všetkých

Trvalo udržateľné spravovanie a trvalo udržateľný rozvoj vedú k zavádzaniu opatrení, ktoré zlepšujú podmienky a kvalitu života obyvateľov obce, resp. mesta. Bezbariérový prístup k verejným priestranstvám, k doprave, informáciám či službám zaručuje rovnaký prístup osôb so zdravotným postihnutím k ich ľudským právam a základným slobodám, scitlivoje obyvateľov na rešpektovanie a akceptovanie rôznorodých potrieb ľudí, je prospešný pre všetkých obyvateľov a návštevníkov a zvyšuje povedomie o zmysle a význame konceptu mesta pre všetkých.

Ciele a vízie mesta budú plne rešpektovať úplnú a skutočne rovnakú účasť osôb so špecifickými potrebami na verejnom živote, osobitne pri systematickej prevencii vzniku a pri odstraňovaní prekážok s cieľom zabezpečiť prístup pre všetkých občanov alebo návštevníkov mesta, a to najmä prostredníctvom univerzálneho navrhovania výrobkov, prostredí, programov a služieb. Z uvedených dôvodov je vhodné v organizačnej štruktúre MsÚ v Nitre vytvoriť personálne vybavené kontaktné miesto pre koordináciu služieb a opatrení na prospech osôb so špecifickými potrebami. Tiež je dôležité, aby sa každý občan mohol obracať na kontaktné miesto s upozoreniami na existujúce bariéry a návrhmi na ich odstránenie. Participácia a zapojenie verejnosti sú kľúčové, preto by občania mali mať možnosť komunikovať svoje podnety telefonicky, mailom, osobne aj prostredníctvom online formulára na webe mesta, čím v konečnom dôsledku uľahčia mapovanie aktuálnych bariér v meste.

Budovanie mesta prístupného pre všetkých je dlhodobý a prakticky nekončiaci proces, ktorý treba systematicky

plánovať, realizovať, vyhodnocovať a aktualizovať. Uvedené činnosti bude potrebné realizovať prostredníctvom vypracovania akčného plánu a jeho pravidelného vyhodnocovania a aktualizácie v krátkych časových úsekoch. Užitočným čiastkovým kritériom dosahovania vytýčeného cieľa môže byť vyhodnocovanie schopnosti mesta úspešne sa umiestniť medzi uchádzačmi o ocenenie v súťaži Access City Award, ktorej kritériá sú jedným z podkladov pre vypracovanie tejto stratégie (súčasť prílohy).

Medzi oblasti, ktorých sa téma prístupnosti mesta dotýka najvypuklejšie, patria: verejná doprava a súvisiaca infraštruktúra; zastavané územie a verejné priestranstvá; informácie a komunikácia; občianska vybavenosť a verejné služby.

Verejná doprava a súvisiaca infraštruktúra

Účasť osôb so špecifickými potrebami na verejnom živote bude podporená aj realizáciou zámeru spoločnosti zabezpečujúcej mestskú hromadnú autobusovú dopravu, ktorá má ambíciu v najbližšom období disponovať 100 %-ným bezbariérovým autobusovým parkom (v súčasnosti je to cca 85 % autobusov). Dôležitosť bude kladená aj na prístupnosť autobusových zastávok vrátane osadenia kasselských obrubníkov, označníkov zastávok vybavených štítkami s podpisomaj v Braillovom písme, ako aj svetelnými tabuľami zobrazujúcimi časy odchodov liniek a disponujúcimi hlasovým oznamovaním zobrazených informácií na dožiadanie pre osoby so zrakovým postihnutím prostredníctvom povelovej vysielacky.

Autobusová stanica vo vlastníctve prepravcu prechádza v súčasnosti rekonštrukciou a modernizáciou s dôrazom na zabezpečenie prístupnosti pre všetkých, ako napríklad:

- hlasové oznamovanie a svetelné zobrazovanie odchodov a príchodov liniek;
- chodníky na stanici s vodiacimi líniami a signálnymi a varovnými pásmi s predpísaným sklonom a šírkou;
- bezbariérový vstup do budovy čakárne, do predajného miesta lístkov a miesteniek alebo do informačného centra a možnosť bezproblémového pohybu v týchto priestoroch;
- predajné a informačné miesto vybavené indukčnými slučkami pre sluchovo postihnutých;
- bezbariérové verejné toalety;
- bezbariérový prístup k ďalším službám, napr. občerstvenie, výber hotovosti z bankomatu atď.

Vlaková doprava je zabezpečovaná Železničnou spoločnosťou Slovensko. Potrebná je komplexná rekonštrukcia a modernizácia železničnej stanice v Nitre, ktorá by zabezpečila aj prístupnosť pre všetkých. Momentálne sa spracováva štúdia realizovateľnosti obnovy železničnej stanice.

V súčasnosti mesto Nitra pracuje na pláne udržateľnej mobility mesta, ktorého implementácia by mala viesť k rozvoju kvalitnej dopravnej infraštruktúry pre všetkých účastníkov prepravy vrátane realizácie siete ucelených trás pre nemotorovú dopravu bez bariér.

Nedostatok³ vyhradených parkovacích miest pre osoby so zdravotným postihnutím, a to najmä pred budovami verejných inštitúcií, by mal byť eliminovaný rozšírením a bezbariérovými úpravami parkovísk, ako aj systematickou kontrolou parkovania automobilov zo strany mestskej polície. Mestská polícia bude v zvýšenej miere vykonávať aj kontrolu parkovania automobilov na chodníkoch a v blízkosti zastávok mestskej hromadnej dopravy.

---

3 Nedostatok je pociťovaný zástupcami organizácií osôb so zdravotným znevýhodnením.

Zastavané územie a verejné priestranstvá

V oblasti zastavaného územia a verejných priestranstiev sa mesto bude usilovať uplatňovať zásady univerzálneho navrhovania, ktoré zabezpečuje univerzálnu prístupnosť pre všetkých a elimináciu fyzických bariér. Zabezpečená by mala byť bezpečnosť a plynulosť pohybu chodcov, pričom komunikácie pre peších ako súčasť verejného priestoru budú rešpektovať zásady minimálnej priechodnej šírky a podchodnej výšky, dodržanie sklonov podľa platnej legislatívy, povrch má byť rovný a pevný, upravený proti šmyku.⁴

Systematické budovanie prioritných bezbariérových peších trás v centre mesta bude postupne smerovať aj na sídliská a na okraje mesta. Na bezbariérových trasách bude pokračovať priebežné sprístupňovanie verejných budov, pričom účinným nástrojom by mala byť aj dotačná schéma z rozpočtu mesta na odstraňovanie fyzických bariér. Ďalej je nevyhnutné systematicky odstraňovať fyzické prekážky na peších trasách, najmä na vodiacich líniách a v ich bezprostrednom okolí (reklamné pútače, kaviarenské sedenia, smetné koše apod.).

---

4 ROLLOVÁ, L. – ČEREŠŇOVÁ, Z. Univerzálne navrhovanie objektov komunitných sociálnych služieb, s. 15.

Prirodzenou súčasťou plánovania a projektovania bude systematická podpora a realizácia bezbariérových riešení, ako sú bezbariérové nájazdy, varovné a signálne pásy, vodiace línie, zvuková a svetelná signalizácia na priechodoch pre chodcov.

Dôležitým nástrojom sprístupňovania mesta bude vytvorenie mapy bezbariérových peších a dopravných trás, verejných inštitúcií, ubytovacích a stravovacích zariadení a ďalších služieb.

Informácie a komunikácia

Aby sa mohli aj osoby so zdravotným postihnutím a ďalšie znevýhodnené skupiny obyvateľov a návštevníkov plnohodnotne zúčastňovať na živote mesta, musia mať prístup k informáciám, ktoré sú poskytované všetkým ostatným obyvateľom mesta. Preto webové sídla a mobilné aplikácie mesta a ďalších verejných inštitúcií, ako aj elektronické dokumenty na nich zverejňované budú prístupné osobám so zdravotným postihnutím v súlade so slovenskou i európskou legislatívou a bude sa systematicky vyhodnocovať ich prístupnosť. Rovnako je potrebné zabezpečiť prístupnosť elektronických cestovných poriadkov, kultúrnych programov a informácií o ďalších verejných službách. Audiovizuálne dokumenty zverejňované na webových sídlach treba v primeranom rozsahu dopĺňať textovým prepisom, titulkami pre nepočujúcich, prekladom do posunkového jazyka a audiokomentárom pre nevidiacich. Vybrané dokumenty by mali byť k dispozícii aj vo forme ľahko čitateľného textu (easy-to-read). Printové médiá mesta, brožúry a ďalšie tlačené dokumenty majú primerane rešpektovať pravidlá jasnej tlače a budú k dispozícii ich prístupné elektronické verzie. Propagačné materiály je potrebné rozšíriť o reliéfne mapy mestských častí a inštalovať aj modely historických pamiatok pre nevidiacich.

V rámci mesta treba vytvoriť priestor na rôzne formy asistencie, ako je predčitateľská služba, profesionálni tlmočníci posunkového jazyka a online tlmočenie pre nepočujúcich. Podporované bude využívanie moderných technológií

uľahčujúcich komunikáciu, ako je inštalácia indukčných slučiek alebo inštalácia a rozširovanie siete hlasových a signalizačných majákov pre nevidiacich aktivovaných povelovými vysielacími na i vo verejných budovách.

Cieľom osvetového pôsobenia mesta prostredníctvom využitia informačných prostriedkov a komunikácie bude okrem iného zvyšovanie povedomia verejnosti o právach osôb so zdravotným postihnutím, o ich schopnostiach a o ich prínose pre spoločnosť a následné zlepšovanie podmienok na ich začleňovanie do spoločnosti.

Občianska vybavenosť a verejné služby

Prístupnosť občianskej vybavenosti a verejných služieb je zásadne podmienená ich architektonickou, dopravnou a informačnou prístupnosťou, ktorou sme sa už zaoberali. To sa, samozrejme, netýka len exteriérov, ale aj interiérov občianskej vybavenosti a priestorov, v ktorých sú služby poskytované. Tu bude musieť mesto zabezpečiť prístupnosť nielen vo svojich priestoroch a inštitúciách, ale aj dôsledne a účinne pôsobiť na privátnych poskytovateľov, aby dodržiavali pravidlá prístupnosti pri poskytovaní svojich služieb. Bez ohľadu na to, kto v meste prevádzkuje občiansku vybavenosť a služby, mesto musí využiť všetky svoje možnosti na zabezpečenie a presadzovanie ich prístupnosti. Ide o ubytovacie, stravovacie a obchodné zariadenia, zdravotnícke, vzdelávacie a sociálne služby, kultúrne, rekreačné a športové a ďalšie zariadenia.

Mimoriadne dôležitý je tiež spôsob komunikácie medzi osobami poskytujúcimi služby a informujúcimi o službách a osobami so zdravotným postihnutím. Nedostatočná znalosť primeraných spôsobov komunikácie, existencia predsudkov a obavy z nevhodnej komunikácie sťažujú efektívnu a dôstojnú vzájomnú komunikáciu. Preto bude mesto venovať špeciálnu pozornosť školeniu osôb, ktoré pri výkone svojej práce prichádzajú do styku s osobami so zdravotným postihnutím, so seniormi, s cudzojazyčnými návštevníkmi a ďalšími osobami so špecifickými potrebami v oblasti komunikácie.

Priority

Široký záber problematiky sprístupňovania miest si vyžaduje konkretizáciu a definovanie priorít smerujúcich k spoločnému cieľu.

1. Vytvorenie pracovného miesta pre koordinátora pre prístupnosť mesta.

Zriadenie pracovnej pozície v priamej riadiacej línii prednostu mestského úradu. Kvalifikovaný pracovník (s príslušným vzdelaním) bude koordinovať agendu zameranú na prístupnosť mesta vo všetkých kľúčových oblastiach, z čoho vyplýva jeho úzke prepojenie na existujúce odbory v štruktúre MsÚ – najmä útvar hlavného architekta, stavebný úrad, odbor propagácie a komunikácie, odbor investičnej výstavby a rozvoja a odbor sociálnych služieb úradu.

2. Dobudovanie objektu/budovy MsÚ v Nitre v zmysle filozofie prístupnosti a univerzálneho dizajnu.

Systematická úprava objektu mestského úradu tak, aby každý jej priestor určený pre verejnosť – veľká zasadacia miestnosť, jedáleň, toalety v blízkosti bezbariérového vstupu – spĺňal kritériá tzv. univerzálnosti a prístupnosti.

Sprístupňovanie informácií prostredníctvom informačných brožúr a webu s príspevkami v podobe tzv. ľahko čitateľného textu (easy-to-read). V prípade informácií s vysokou občianskou hodnotou budú nahraté videá s tlmočením informácie

do slovenského posunkového jazyka. Webové stránky a mobilné aplikácie budú urobené responzívne, automaticky sa prispôbia veľkosti displeja a zariadenia, na ktorom sú prezentované. Propagačné materiály budú spracované v zmysle pravidiel jasnej tlače. Informácie z webovej stránky mesta budú dostupné aj prostredníctvom QR kódu.

Osobitne je potrebné pracovať na scitlivovaní a vzdelávaní personálu mestského úradu, osobitne pracovníkov pôsobiacich v klientskom centre služieb na prácu s osobami so zdravotným postihnutím. Je žiaduce zavedenie tlmočnickej služby pre nepočujúcich prostredníctvom komunikačného programu Skype v priestoroch klientskeho centra služieb.

Pre osoby s mentálnym postihnutím je potrebné zjednodušiť a osvojiť si komunikáciu formou piktogramov určených na lepšie dorozumenie sa s osobami so špecifickými potrebami.

3. Systematické budovanie hlavných trás mesta – najvýznamnejších ťahov s najvyšším počtom osôb, významné dopravné uzly a inštitúcie situované najmä v centre mesta, budovanie vedľajších, doplnkových a rekreačných trás v meste.

Akčný plán prístupnosti mesta Nitry bude presne špecifikovať trasy, ktoré spájajú dôležité miesta (miesta s vysokou koncentráciou obyvateľstva, verejné inštitúcie) s jednotlivými mestskými časťami tak, aby bola zachovaná bezpečnosť a plynulosť pohybu chodcov, pričom komunikácie pre peších ako súčasť verejného priestoru budú rešpektovať zásady minimálnej priechodnej šírky a podchodnej výšky, dodržanie sklonov podľa platnej legislatívy. Sieť prístupných trás sa bude budovať od významných dopravných uzlov po doplnkové a rekreačné trasy.

4. Samostatné využívanie informácií sprístupňovaných mestom ľuďmi so zdravotným postihnutím bez rozdielu.

Informácie o činnosti mesta budú sprístupňované všetkým občanom v zmysle pravidiel jasnej tlače, tlmočenia do posunkového jazyka, ako aj ľahko čitateľných materiálov pre ľudí s mentálnym postihnutím. Informácie uvádzané v printových médiách budú doplnené o QR kód s odkazom na rovnaké informácie na webovej stránke mesta. Rozsah takto sprístupnených materiálov bude min. 40 % zo všetkých informácií, ktoré mesto ponúka verejnosti.

5. Scitlivovanie pracovníkov MsÚ pre prácu s osobami so zdravotným postihnutím.

Školenia pracovníkov pôsobiacich v klientskom centre služieb, ktorí sú najčastejšie v priamom kontakte s občanmi pri vybavovaní úradných záležitostí. Školenia budú zamerané najmä na komunikáciu s osobami so špecifickými potrebami a ich asistentmi. Vzdelávanie bude prebiehať tradičným osvojovaním informácií, ako aj zážitkovou formou. Školiteľ budú odborníci venujúci sa konkrétnym témam, resp. práci s konkrétnou cieľovou skupinou osôb so zdravotným postihnutím.

6. Práca s verejnosťou – edukačná a osvetová činnosť v oblasti problematiky prístupnosti pre všetkých a univerzálneho navrhovania.

Spolupráca s odborníkmi a zástupcami organizácií, ktoré sa profesionálne venujú témam prístupnosti a univerzálneho navrhovania v podobe systematických a permanentných školení, prednášok a riadených diskusií určených vedúcim.

Konkretizácia cieľov s ohľadom na časové hľadisko ich zrealizovateľnosti

---

• Všeobecný cieľ

Všeobecným cieľom je vybudovanie mesta prístupného pre všetkých občanov a návštevníkov. Cieľom je uviesť do života koncept univerzálneho navrhovania a celkovej prístupnosti pre všetkých bez rozdielu. Prístupnosťou rozumieme stav, keď architektonické prostredie, doprava, informácie, služby a tovary sú priamo alebo s pomocou asistenčných technológií samostatne použiteľné osobami so zdravotným postihnutím a osobami s inými znevýhodneniami na úrovni porovnateľnej s ostatnými. Sprístupňovaním sa rozumie prevencia vzniku, prostriedky a spôsoby prekonávania a odstraňovanie architektonických, dopravných, informačných a ďalších bariér, ktoré bránia ľuďom so špecifickými potrebami v prístupe k zdrojom a vymoženostiam dostupným intaktnému obyvateľstvu.

• Čiastkové ciele

Naplnenie cieľov si vyžaduje presnú identifikáciu úloh a ich logickú postupnosť. Charakter cieľov následne zohľadňuje časové hľadisko v zmysle náročnosti ich realizácie, z tohto dôvodu sú ciele a k nim prislúchajúce úlohy rozdelené do troch skupín.

Ciele a úlohy zrealizovateľné v horizonte dvoch rokov (najneskôr 2. kvartál roku 2021):

1. Sprístupnenie v oblasti mestskej autobusovej dopravy, parkovacích miest a verejných toaliet.

- Výber a zazmluvnenie verejného dopravcu, ktorého vozový park spĺňa podmienky prístupnosti – vozidlá sú nízkopodlažné (resp. lowentry).
- Pasportizácia a audit zastávok mestskej autobusovej dopravy.
- Pasportizácia a audit vyhradených parkovacích miest pre ľudí so zdravotným postihnutím.
- Pasportizácia a audit bezbariérových toaliet v meste.

2. Sprístupnenie verejných priestorov a verejných zhromaždení pre občanov bez rozdielu.

- Na verejné zhromaždenia realizované v priestoroch Mestského úradu v Nitre nainštalovaná indukčná slučka pre osoby so sluchovým postihnutím.
- Na vybraných verejných zhromaždeniach realizovaných mestom Nitrou (zhromaždenia s väčším množstvom účastníkov, akcie primárne určené pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.) zabezpečiť tlmočenie do slovenského posunkového jazyka.
- Architektonické sprístupnenie (veľkej) zasadacej miestnosti Mestského úradu v Nitre pre osoby s obmedzenou možnosťou pohybu.

3. Kontrola parkovania automobilov v blízkosti zastávok MHD.

- Kontrola realizovaná hliadkami Mestskej polície v Nitre, osobitne vozidiel, ktoré znemožňujú vozidlám MHD zastať v blízkosti hrany nástupišťa.

4. Sprístupnenie informácií uvedených v printových médiách.

- Printové (tlačené) médiá budú spĺňať zásady jasnej tlače.
- Printové (tlačené) médiá budú obsahovať v pravom dolnom rohu QR kód s odkazom na rovnaké informácie na webovej stránke, príp. aj prepísané do formátu easy-to-read.

5. Sprístupnenie webového sídla mesta a ďalších sídiel propagujúcich prioritne informácie z diania v meste a práce Mestského úradu v Nitre a k nemu prislúchajúcich organizácií.

- Na základe auditu prístupnosti budú dané webové stránky a mobilné aplikácie opravené tak, aby spĺňali pravidlá prístupnosti.
- Pravidelne robiť audit prístupnosti webovej stránky mesta Nitry, TIC a ďalších vybraných webových stránok a s nimi súvisiacich mobilných aplikácií.

6. Využívanie rozličných informačných kanálov s cieľom informovať o špecifikách komunikácie s osobami

- so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením.
- Informácie o podujatiach a prezentácie z nich budú uverejňované na webových stránkach mesta Nitry.
- Publikovanie užitočných tipov na zjednodušenie komunikácie s občanmi s rôznymi typmi zdravotného postihnutia či inak znevýhodnenými občanmi (web mesta, letáky, tlačené periodiká a pod.).
- Z vybraných verejných zhromaždení realizovaných mestom Nitrou (s väčším množstvom účastníkov alebo akcie primárne určené pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.) vyhotoviť zápis v ľahkočitateľnom formáte (easy-to-read).

7. Zvyšovanie celkového povedomia občanov o jednotlivých druhoch zdravotného postihnutia a typoch znevýhodnenia (seniori, rodičia a pod.).

- Usporadúvanie (osvetových) workshopov na tému zdravotného postihnutia, typov znevýhodnenia a prevencie vzniku a spôsobov odstraňovania a prekonávania existujúcich bariér pre občanov mesta.
- Usporadúvanie pracovných seminárov na tému zdravotného postihnutia, typov znevýhodnenia a prevencie vzniku a spôsobov prekonávania a odstraňovania existujúcich bariér pre pracovníkov inštitúcií občianskej vybavenosti (úrady, polícia, pošta a pod.).

8. Profesionalizácia pracovníkov pôsobiacich v rámci inštitúcií občianskej vybavenosti v oblasti špecifík komunikácie s občanmi so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením.

- Realizácia odborných školení zameraných na komunikáciu s občanmi s rôznymi typmi zdravotného postihnutia či inak znevýhodnenými občanmi organizovaná mestským úradom pre vlastných pracovníkov, ako aj pre pracovníkov iných verejných inštitúcií.

9. Zapájanie občanov so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením pri procesoch tvorby a realizácie aktivít zameraných na scitlivovanie občanov.

- Spolupráca s organizáciami, ktoré združujú ľudí s rôznymi typmi zdravotného postihnutia, či inak znevýhodnených občanov (centrá seniorov, materské centrá a pod.).

Ciele a úlohy zrealizovateľné v horizonte piatich rokov (najneskôr v 4. kvartáli roku 2024):

- 1. Vypracovať dizajn manuálu s cieľom zjednotiť prvky a definovať jednotnú identitu priestorov mesta.**
  - V spolupráci s útvárom hlavného architekta bude vypracovaný dizajn manuál verejných priestranstiev.
- 2. Rozšíriť sieť vyhradených parkovacích miest pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.**
  - Dobudovať a upraviť počty a parametre vyhradených parkovacích miest v zmysle platnej legislatívy a v zmysle výsledkov pasportizácie a auditu.
- 3. Vozidlá mestskej autobusovej dopravy sprístupniť širokej cestujúcej verejnosti.**
  - Vozidlá dopravcu mestskej autobusovej dopravy sú vybavené hlasovým oznamovaním jednotlivých zastávok.
  - Vo vozidlách sú umiestnené svetelné tabule – s rovnakou informáciou ako hlásenie.
  - Vozidlá budú vybavené kontrastným označením čísla linky na vozidle – spredu, z boku, zozadu a vonkajším hlasovým oznamovaním čísla a smeru prichádzajúceho vozidla spúšťaným na dožiadanie povelovou vysielaczkou.
- 4. Dobudovanie bezbariérových verejných toaliet.**
  - Bezbariérové verejné toalety dobudovať v zmysle výsledkov pasportizácie a auditu, osobitne na miestach s vysokou koncentráciou osôb – námestie, mestský park a iné.
- 5. Zabezpečiť sprístupnenie komunikácie cez elektronické médiá.**
  - Zabezpečenie audiokomentára pre osoby so zrakovým postihnutím pre vybrané TV relácie. Výber bude podliehať dohode s lokálnou televíziou.

- Zabezpečenie titulkov pre nepočujúcich pre vybrané TV relácie. Výber bude podliehať dohode s lokálnou televíziou.

6. Umiestnenie QR kódov na vybrané informačné prvky.

- Vybrané informačné prvky doplniť Braillovým písmom a QR kódom s rovnakými informáciami na webovej stránke mesta Nitra a easy-to-read textom.

Ciele a úlohy zrealizovateľné v horizonte desiatich rokov (najneskôr 4. kvartál roku 2028):

1. Budovanie siete bezbariérových trás v meste.

- Vytýčenie trás, identifikácia bariér, ktoré sa na nich nachádzajú, a ich postupné odstránenie.

2. Budovanie priechodov pre chodcov v zmysle platnej legislatívy.

- Vyrovnávacie rampy medzi chodníkom a komunikáciou, reliéfne úpravy na priechodoch pre chodcov, v prípade svetelnej signalizácie aj zvuková signalizácia, osvetlenie priechodov pre chodcov.

3. Odstraňovanie bariér mimo vytýčených bezbariérových trás.

- Oprava povrchov chodníkov, odstránenie alebo posunutie prekážok, rozšírenie chodníkov.

4. Budovanie bezbariérových zastávok.

- Na základe výsledkov auditu budú dobudované zastávky, ktoré sú v rovnakej výške ako chodník alebo spevnená plocha, ktoré k nej vedú alebo sú sprístupnené rampou; je zabezpečená dostatočná šírka zastávky; po celej dĺžke

nástupišťa je umiestnený varovný pás; pred stĺpikom označujúcim začiatok zastávky je umiestnený po celej šírke nástupišťa signálny pás.

- Na zastávkach sú umiestnené optické tabule oznamujúce číslo, smer a čas príchodu vozidla, vybavené aj hlasovým oznamovaním zobrazených informácií, spúšťaným na dožiadanie povelovou vysielacou.
- Presklené steny prístrešku sú označené výrazne farebným kontrastným pásom; na zastávke je umiestnený cestovný poriadok vyhotovený podľa zásad jasnej tlače.

5. Objekty patriace pod správu Mestského úradu v Nitre budú prispôbené pre osoby so zdravotným znevýhodnením.

- Personál pracujúci priamo s klientmi bude vyškolený na prácu a komunikáciu s osobami so špecifickými potrebami.
- Objekty budú dovybavené indukčnou slučkou pre osoby so sluchovým postihnutím.
- Objekty a toalety v nich budú architektonicky prístupné pre osoby s obmedzenou mobilitou.

Postup implementácie stratégie vrátane participácie občanov

Implementácia Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých je proces, prostredníctvom ktorého budú marketingové plány mesta v oblasti prístupnosti premenené na ciele a akcieschopné úlohy. Uskutočnenie a realizácia konkrétnych cieľov, teda ich implementácia do praxe, zahŕňa aj priebežný monitoring a vyhodnocovanie ich napĺňania.

Implementačný proces pozostáva z nasledujúcich krokov:

- Formulovanie cieľov implementácie – vypracovanie stratégie, pričom obsah stratégie, ale najmä jej ciele budú formulované tak, aby boli zrozumiteľné odbornej aj občianskej verejnosti. Stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých je vytvorená odborom sociálnych služieb MsÚ v Nitre za spolupráce expertov z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska so sídlom v Bratislave a prizvaných expertov z ďalších organizácií osôb so zdravotným postihnutím.
- Vymedzenie činností na presadenie, uskutočňovanie a realizáciu kontroly implementácie – definovanie a nastavenie kontrolných mechanizmov a zavedenie opatrení smerujúcich k sprístupňovaniu mesta. Kontrolné mechanizmy budú realizované vnútri organizácie, ako aj

predložením pracovnej verzie stratégie širokej verejnosti formou jej umiestnenia na webovom sídle mesta a propagovanie možnosti pripomienkovania tejto stratégie prostredníctvom všetkých dostupných informačných kanálov mesta Nitry. V ročnej periodicite bude koordinátorom pre prístupnosť predkladaná informatívna správa plnenia úloh akčného plánu Stratégie mesta Nitry prístupného pre všetkých.

- Špecifikácia globálnych strategických úloh – identifikácia úloh a spektra činností zabezpečujúcich postupné sprístupňovanie verejných priestranstiev a objektov mesta, cestných a peších komunikácií, informácií a služieb vo forme akčného plánu prístupnosti mesta pre všetkých.
- Prispôsobenie štruktúry a systému úradu novým opatreniam plynúcim zo stratégie – vytvorenie kontaktného miesta s pracovným miestom koordinátora, prístupnosť mesta a aplikovanie filozofie prístupnosti pre všetkých prioritne na MsÚ v Nitre.
- Prispôsobenie podnikovej kultúry opatreniam definovaným stratégiou – implementácia etických zásad komunikácie zo strany pracovníkov MsÚ v Nitre a inštitúcií poskytujúcich služby vo vzťahu ku klientom/občanom, osobitne k osobám so špecifickými potrebami.
- Aktívna participácia a možnosť spoluúčasti na kreovaní stratégie zo strany občianskej verejnosti – návrhy a zapracovanie relevantných pripomienok definovaných občanmi do pracovnej verzie stratégie.
- Príprava a spracovanie finálnej verzie Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých a predloženie materiálu komisii

pre sociálne veci, bývanie a podporu verejného zdravia – komisia pôsobí ako poradný, iniciatívny a kontrolný orgán vyjadrí (pripomienky a) stanovisko k predloženému materiálu.

- Predloženie materiálu na rokovanie Mestského zastupiteľstva v Nitre na prerokovanie a schválenie podporené stanoviskom Mestskej rady v Nitre – materiál určený na rokovanie mestského zastupiteľstva obsahuje:
  - základné identifikačné informácie;
  - informáciu o tom, z akého podnetu je materiál predkladaný a aké ciele sleduje (dôvodová správa);
  - informáciu o tom, aké uznesenia a opatrenia boli vo veci prijaté orgánmi mesta, najmä mestským zastupiteľstvom v doterajšom období, a ako boli realizované s uvedením, ktoré z týchto uznesení sa novým návrhom nahrádzajú, menia alebo dopĺňajú;
  - rozborovú časť, a to napríklad: vyhodnotenie doterajšieho stavu prerokovanej problematiky, jeho klady a nedostatky z hľadiska napr. ekonomického, organizačného, personálneho, verejného záujmu a pod., vysvetlenie príčin nedostatkov, návrh na riešenie, t.j. návrh opatrení vrátane ich zdôvodnenia, spôsobu realizácie, informáciu o dopade na rozpočet mesta.

Riziká implementácie stratégie

Cieľom a ambíciou predloženej Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých má byť efektívne zavedenie politiky, cieľov a procesov, ktoré naplňajú myšlienku vedenia mestského úradu v oblasti sociálnej politiky mesta. Manažment úradu musí byť stotožnený a presvedčený o zmysle implementácie predloženej stratégie. V opačnom prípade sa zvyšuje miera rizika samotnej implementácie. Zvyšovanie legitimity rozhodnutí verejného sektora podporuje proces občianskej participácie. Participácia občanov vo veciach verejných sa stáva efektívnym nástrojom na dosahovanie čo najkvalitnejších verejných rozhodnutí. Napriek spoločnému úsiliu a spolupodieľaniu sa na tvorbe Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých je nutné počítať s možnými rizikami.

Identifikácia potenciálnych rizík implementačného procesu:

- Nepochopenie princípov a zmyslu filozofie prístupnosti mesta – prístupnosť si vyžaduje akceptáciu diverzity viacerých skupín obyvateľstva, akými sú osoby so zdravotným postihnutím, osoby s detským kočíkom, občania, resp. turisti, cestujúci s nadrozmernou batožinou. Každá cieľová skupina má na svoje bežné denné fungovanie odlišné nároky. K očakávaniam a potrebám osôb so špecifickými potrebami sa pripájajú potreby ich príbuzných, resp. opatrovateľov, ktorí sa o nich starajú.

- Formálny prístup mestského zastupiteľstva a vedenia úradu k prerokovanému materiálu – vnímanie stratégie iba ako vypracovanie agendy bez jej koncepčného pretavenia do aplikačnej praxe.
- Existencia subjektívnych pohľadov a rezistencia na potreby zraniteľných skupín obyvateľstva – problém so stotožnením sa potrieb zraniteľných skupín obyvateľstva ako jednej z mnohých skupín obyvateľov mesta.
- Návrh na zmenu obsahu, resp. prepracovanie stratégie – prepracovanie finálneho návrhu stratégie v štádiu jeho schvaľovania v mestskom zastupiteľstve, nevyužitie priestoru na pripomienky na úrovni komisie pre sociálne veci, bývanie a podporu verejného zdravia, resp. mestskej rady, ktorá je iniciatívnym, výkonným a kontrolným orgánom MZ, ako aj poradným orgánom primátora.
- Nedostatok ľudských zdrojov na správne zavedenie systému manažérstva úloh definovaných akčným plánom nadväzujúcim na stratégiu prístupnosti – nedostatočná odbornosť a chýbajúca supervízia (nízky počet odborníkov v SR), ktorá môže viesť k nedostatočnému rešpektovaniu metodiky a kritérií prístupnosti podľa platnej legislatívy a technických predpisov a orientácie zo strany odborných pracovníkov úradu.
- Nedostatok finančných zdrojov na zavedenie systému a úloh definovaných stratégiou, resp. akčným plánom – zdroje navrhnuté, resp. schválené, mestským zastupiteľstvom nebudú akceptované v systémovo nastavenom objeme a bude nutná modifikácia cieľov a opatrení definovaných akčným plánom.
- Nedostatok času na správne zavedenie manažérstva stratégie a akčného plánu – neschopnosť dodržiavať časový rámec stanovených úloh z dôvodu pracovnej vyťaženia kompetentných referentov.
- Odpor zamestnancov voči stratégii spôsobený zvýšenou náročnosťou na evidenciu a hodnotenie prác a procesov realizovaných v zmysle stratégie – zvyšovanie nárokov na zamestnancov úradu v zmysle rešpektovania etických princípov práce s osobami so špecifickými potrebami, komunikácia s nimi a ich asistentmi, dôsledné rešpektovanie vyhlášok a iných legislatívnych opatrení určených týmto cieľovým skupinám.
- Neplnenie úloh definovaných akčným plánom v stanovených termínoch spôsobené neplnením metodiky a kritérií prístupnosti pre všetkých – zjednodušovanie posudzovania alebo obchádzanie metodiky na technické požiadavky stavieb užívaných osobami s obmedzenou schopnosťou.
- Nesystémovo nastavené opatrenia a riešenia prístupnosti (osobitne architektonickej) bez logickej nadväznosti debarierizovaných trás – presadzovanie a schvaľovanie trás v rôznych mestských častiach bez koncepčného prepojenia a vzájomnej nadväznosti.
- Nízka participačná účasť zo strany verejnosti a následné pripomienkovanie diela po jeho realizácii – pripomienkovanie stratégie nízkym počtom obyvateľov mesta, prevažne iba osobami priamo odkázanými na bezbariérové prostredie a vznášanie pripomienok počas kolaudačného konania.

Vzdelávanie a osvetové pôsobenie v oblasti prístupnosti

Pre budovanie prístupného mesta pre všetkých je potrebné, aby mala potrebné znalosti v oblasti prevencie, identifikácie a odstraňovania bariér všetkého druhu odborná verejnosť vrátane rozhodujúcich orgánov verejnej správy, ako aj laická verejnosť, teda obyvatelia. Predpokladá sa, že odborná verejnosť by mala poznať a uplatňovať príslušnú legislatívu a princípy prístupnosti a nediskriminácie a verejná správa by mala odporovať a vyžadovať ich uplatňovanie na spravovanom území a v oblastiach jej kompetencie. Napriek tomuto predpokladu a zrejým povinnostiam implementačná prax často zlyháva, čo je všeobecne priznávaná skutočnosť.

Aby mesto mohlo úspešne realizovať stratégiu prístupnosti pre všetkých, musí mať kvalifikovaných pracovníkov, zodpovedných za riadenie a kontrolu procesu sprístupňovania, schopných vyžadovať uplatňovanie princípov prístupnosti realizátormi a dodávateľmi súvisiacich opatrení a služieb. Títo zamestnanci by mali byť schopní podieľať sa aj na osvetovom pôsobení na obyvateľov. Vzdelávanie v oblasti prístupnosti by malo byť súčasťou systému permanentného odborného vzdelávania zainteresovaných zamestnancov. Optimálnou formou pre nich sú školenia, prednášky a riadené diskusie zamerané na legislatívu v oblasti bariér, kontrolu projektov z hľadiska dodržania platnej legislatívy a na komunikáciu s ľuďmi so zdravotným postihnutím

pri styku na úradoch a v službách. Nezastupiteľnú úlohu v procese sprístupňovania má účasť obyvateľov, najmä pri identifikácii bariér, kontrole prevencie a odstraňovania bariér a stanovovaní priorít vo vzťahu k potrebám obyvateľov a finančným a časovým kapacitám mesta. Na zvyšovanie povedomia verejnosti o jednotlivých aspektoch prístupnosti potrebného na efektívnu účasť na plnení uvedených úloh je potrebné systematické osvetové pôsobenie mesta a spolupracujúcich inštitúcií a organizácií.

Na to, aby bolo možné osvetovo pôsobiť na verejnosť, je potrebné:

- ovládať spôsoby klasifikácie a identifikácie bariér;
- poznať kompetentné inštitúcie, ktoré treba o bariérach informovať;
- poznať spôsoby, ako kompetentné inštitúcie informovať a vyžadovať ich konanie;
- poznať spôsoby odstraňovania bariér a vedieť sa k nim vyjadrovať;
- vedieť, ako predchádzať vzniku bariér;
- mať zručnosti v tom, ako zapájať obyvateľov do procesu identifikácie, prevencie a odstraňovania bariér;
- poznať spôsoby zvyšovania povedomia o užitočnosti prevencie a odstraňovania bariér pre všetkých.

Obsahom osvetovej v oblasti bariér by mali byť konkrétne informácie o existujúcich a možných bariérach, príklady všetkých typov bariér, príklady dobrej praxe pri ich odstraňovaní alebo prevencii ich vzniku na úrovni jednotlivca, organizácií občanov a verejnej správy.

Pri osvetovom pôsobení je potrebné, aby mesto spolupracovalo s organizáciami osôb so zdravotným postihnutím, ktoré majú skúsenosti, vlastných odborníkov a najmä záujem presadzovať

bezbariérovosť. Ich odborníkov treba zaradiť do pracovných skupín venujúcich sa sprístupňovaniu a prizývať ako expertov k riešeniu konkrétnych problémov. Tieto mimovládne organizácie pravidelne realizujú podujatia, akcie, kampane, zbierky, besedy, prednášky s cieľom rozšíriť povedomie verejnosti o konkrétnom zdravotnom postihnutí a o bariérach, ktoré ľudia s daným postihnutím každodenne prekonávajú, vydávajú informačné periodiká a brožúry, organizujú osvetovo-informačné programy pre súkromné firmy, verejný sektor, pre deti a mládež na školách, seniorov a ostatných občanov.

Medzi dôležité osvetové a motivačné aktivity pre mestá patria aj súťaže, ako napr. Zlatý erb, Oskar bez bariér, Slovensko bez bariér. Aktivity na propagáciu a realizáciu búrania bariér v spoločnosti sú podporované napr. aj Ministerstvom kultúry SR v grantovej schéme Kultúra znevýhodnených skupín, ako aj na úrovni obcí, miest a samosprávnych krajov prostredníctvom participatívneho rozpočtu alebo grantov z rozpočtu subjektu verejnej správy.

Pre širokú verejnosť bez predchádzajúcich poznatkov o bariérach a možnostiach ich odstraňovania je vhodné zvoliť popularizačný štýl osvetu s dôrazom na zábavnú a zážitkovú formu, motiváciu, aktivizáciu. Cieľom je podať tejto skupine elementárne informácie o typoch bariér a „získať“ ich pre oblasť debarierizácie.

Medzi ľuďmi so zdravotným postihnutím a v ich organizáciách existujú odborníci na základe vlastných skúseností a záujmu, ktorých sa téma bariér bytostne dotýka. Pre túto skupinu ľudí sú vhodné formy, ako odborné prednášky, špecializované prezentácie, workshopy a diskusie s odborníkmi.

Okrem osvetu šírenej formou osobných kontaktov, sú kľúčovými informačné a komunikačné kanály mesta, prostredníctvom ktorých sa osвета dostáva k prijímateľovi/cieľovej skupine. Občan musí byť informovaný, pravdivá a dobre sformulovaná informácia sa k nemu musí dostať adekvátnymi informačnými kanálmi a formami aj s ohľadom na jeho zdravotné postihnutie (uplatňovanie princípov jasnej tlače v printových médiách, uplatňovanie pravidiel prístupnosti na webových sídlach atď.).

V rámci prípravy Stratégie prístupnosti pre všetkých partneri projektu využili rôzne formy a metódy zapájania verejnosti, informovania verejnosti o téme bariér, ale aj zberu dát, ktoré bližšie charakterizujeme v metodike, ktorá je prílohou tejto stratégie. Každá zo zvolených metód a foriem bola vybraná s ohľadom na aktuálne ciele, cieľovú skupinu a bola vyhodnotená jej úspešnosť, pričom sa ukázali pre osoby so zdravotným postihnutím ako efektívnejšie metódy zacielené na užšie skupiny alebo na jednotlivcov a informačné metódy prepojené so zážitkovo-motivačnými aktivitami.

Záver

Vypracovanie návrhu Stratégie mesta pre všetkých je iniciatíva vedenia mesta Nitry a Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, ktorej cieľom je podpora rovnakého prístupu k mestskému životu ľudí so zdravotným postihnutím, so zníženou mobilitou, dočasne chorých, seniorov, rodičov s deťmi a návštevníkov mesta a umožňuje miestnym autoritám podporovať, realizovať a šíriť najlepšiu prax v oblasti prístupnosti pre všetkých.

Pri vypracovaní stratégie bol kladený dôraz na koherentný prístup k bezbariérovosti v rámci všetkých jej oblastí, ako je zastavané prostredie, doprava, informácie, občianska vybavenosť a služby, ako aj na dlhodobú víziu riešenia bezbariérovosti mesta.

V prípade akceptovania návrhu stratégie vedením mesta Nitry bude potrebné vypracovať akčný plán jej realizácie, ktorého plánované a realizované aktivity budú súčasťou súvislej stratégie a dlhodobej rámcovej politiky mesta, a nie len dočasnými projektmi alebo izolovanými aktivitami.

Dosiahnutie udržateľných výsledkov si bude vyžadovať nepretržité úsilie, dlhodobé zabezpečené zdroje financovania a vybudovanie primeranej štruktúry správnych orgánov mesta, hodnotiace a monitorovacie mechanizmy (pre pravidelné kontroly, upozorňovanie na problémy a ich odstraňovanie, riešenie sťažností atď.). Dôležité bude aj pokračovanie aktívneho zapojenia osôb so zdravotným postihnutím, ich reprezentatívnych organizácií a odborníkov na bezbariérovosť v rámci plánovania, realizácie a udržateľnosti mestských

opatrení a iniciatív zameraných na zvýšenú bezbariérovosť zodpovedajúcu potrebám a právam osôb so zdravotným postihnutím.

Veríme, že implementácia stratégie prístupnosti pre všetkých pomôže mestu Nitre dosiahnuť úroveň prístupnosti, ktorá mu umožní úspešne sa prihlásiť do súťaže Access City Award a zaradiť sa medzi európske mestá charakterizované príkladnou prístupnosťou. Pre zostavovateľov stratégie i pre mesto Nitru ako jej realizátora bude mimoriadnou ctou, ak bude stratégia inšpirovať aj ďalšie slovenské mestá na ich ceste k zlepšovaniu ich prístupnosti.

Neoddeliteľnou súčasťou tejto stratégie je dokument Stratégia prístupnosti mesta pre všetkých – Metodická príručka (príloha 1), ktorá zachytáva komplexný proces prípravy a tvorby konceptu samotnej stratégie. Súčasťou metodického príručky sú aj podnety navrhované komisiami MZ v Nitre, najmä komisiou pre územné plánovanie, architektúru, verejný priestor a investičnú činnosť; komisie pre kultúru a kreatívny priemysel; komisie pre miestny rozvoj a cestovný ruch a zahraničné vzťahy, ako aj návrhy prezentované verejnosťou, ktoré sa týkajú najmä architektonických riešení bezbariérových prvkov, priechodov pre chodcov, križovatiek a vjazdov do objektov.

O národnom projekte Participácia

Národný projekt sa realizoval ako jedna komplexná aktivita, ktorej názov korešponduje s názvom predkladaného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Projekt sa vydal dvoma smermi – praktickým a teoretickým:

- podaktivita 1/ praktická časť: pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík,
- podaktivita 2/ teoretická časť: analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe.

Stavbu originálnej dvojpodlažnej budovy použijeme ako metaforou realizácie projektu. Dve hlavné podaktivity predstavovali dve samostatné a pritom vzájomne prepojené poschodia toho istého domu. Na prízemí sa rozložila pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík, ktorá zastrešila realizáciu dvanástich pilotných projektov zapájania verejnosti do tvorby verejných politík. Predstavovala „živé laboratórium participatívnych procesov v prostredí verejnej správy“.

Analytickým tímom expertov utáboreným na prvom poschodí ponúkala priestor na realizáciu výskumných aktivít v interiéroch projektového domu, ako aj exteriéroch, vo svete mimo pilotnej schémy. Analytické expedície, prieskumy neznámych teritórií verejnej správy a metodické prvovýstupy postavené na širokom zbere a postupnom vyhodnocovaní procesov a dát reprezentovali „teoretickú časť“ projektu, zameranú na rozšírenie poznatkov o stave a možnostiach zapájania verejnosti v reálnom živote verejnej správy, ako aj

na prípravu vzdelávacieho programu na podporu participácie pre zamestnancov ministerstiev, vyšších územných celkov, miest a obcí.

Dvanásť izieb na prízemí zaplnili jednotlivé pilotné projekty a príbehy participatívnej tvorby verejných politík na rôznych úrovniach verejnej správy. Každá z izieb sa stala javiskom, na ktorom sa odohrával originálny dej partnerstva a dialógu medzi mimovládnu organizáciou a subjektom verejnej správy. Spoločným menovateľom bola tvorba konkrétnej verejnej politiky so zapojením verejnosti, zavádzanie a testovanie nových prístupov a mechanizmov participácie.

Hlavnými postavami príbehu sa stali nielen spolupracujúce organizácie a ich odborní garanti, ale aj široká plejáda ďalších postáv, reprezentujúcich zainteresovaných aktérov a aktívnych občanov, ktorí spolu hľadali riešenia problémov v rôznych oblastiach: dlhodobá starostlivosť, podpora práce s mládežou, environmentálne vzdelávanie, otvorené dáta, mikroregionálny rozvoj, odpadové hospodárstvo, prístupnosť a bezbariérovosť miest, plánovanie verejných priestorov, udržateľná mobilita, zavádzanie participatívnych rozpočtov a inklúzia zraniteľných skupín.

Pilotné projekty participatívnej tvorby verejných politík

Národná úroveň

- **Stratégia dlhodobej starostlivosti (PP1)**
Partneri: ÚSV ROS, Asociácia na ochranu práv pacienta, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Združenie miest a obcí Slovenska
- **Participatívna realizácia koncepcie rozvoja práce s mládežou (PP2)**
Partneri: ÚSV ROS, Rada mládeže Slovenska, Ministerstvo školstva, výskumu, vedy a športu SR

Regionálna úroveň

- **Krajská koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvetu v Trenčianskom kraji (PP3)**
Partneri: ÚSV ROS, združenie Špirála, Trenčiansky samosprávny kraj
- **Poskytovanie sociálnej pomoci ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám (PP4)**
Partneri: ÚSV ROS, Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím, Bratislavský samosprávny kraj

Mikroregionálna úroveň

- **Od Levoče po Spišský hrad – politiky medziobecnej spolupráce (PP5)**

Partneri: ÚSV ROS, Centrum antropologických výskumov, klaster obcí Spiša (Spišský Hrhov, Doľany, Domaňovce, Klčov, Nemešany, Baldovce, Buglovce)

- **Mesto pre všetkých – integračná stratégia (PP6)**
Partneri: ÚSV ROS, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, mesto Svidník
- **Stratégia nakladania s komunálnymi odpadmi v meste Partizánske (PP7)**
Partneri: ÚSV ROS, občianske združenie Priatelia Zeme, mesto Partizánske

Lokálna úroveň

- **Transparentnosť výkonu samosprávy a otvorené dáta (PP8)**
Partneri: ÚSV ROS, občianske združenie Utópia, mesto Hlohovec
- **Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých (PP9)**
Partneri: ÚSV ROS, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, mesto Nitra
- **Využívanie verejných priestorov a plôch na lokálnej úrovni (PP10)**
Partneri: ÚSV ROS, Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI), hlavné mesto Bratislava
- **Trvalo udržateľná mobilita (PP11)**
Partneri: ÚSV ROS, Nadácia Ekopolis, mesto Banská Bystrica
- **Integrácia marginalizovaných skupín do procesu tvorby verejných politík (PP12)**
Partneri: ÚSV SR ROS, Rómsky inštitút, obec Lenartov

Pilotný projekt č. 9: Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých

---

- **Realizátor:** Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
- **Partner pilotného projektu:** mesto Nitra
- **Úroveň verejnej správy:** lokálna
- **Téma:** integrácia a sociálna inklúzia zraniteľných skupín
- **Cieľ projektu:** participatívna tvorba Stratégie zabezpečenia prístupnosti mesta Nitra pre osoby so zdravotným postihnutím, seniorov, ďalšie skupiny obyvateľov a návštevníkov
- **Odborní garanti:** Michaela Hajduková, Tatiana Winterová/ Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Jozef Dvonč, Marek Hattas, Martina Hrozenská/mesto Nitra
- **Ďalší zapojení experti:** Pavol Korček, Petra Ajdariová, Timea Hóková, Branislav Mamojka, Milan Měchura, Irena Lehotská, Naďa Šimová, Anna Šmehilová, Irena Fáziková, Viliam Franko, Silvia Morávková, Marta Smatanová, Anna Stejskalová, Iveta Zbranková

Zámer

- Projekt sa zameriava na prípravu a tvorbu Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých s účasťou relevantných cieľových skupín. Cieľom Stratégie je zabezpečiť komplexnú prístupnosť mesta, v previazaní na zastavané územie, verejné priestranstvá, dopravu a súvisiacu infraštruktúru, občiansku vybavenosť, informácie a komunikáciu.

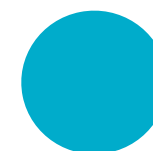
Východiská

- Téma inkluzívnej, sociálnej a udržateľnej stratégie rozvoja miest je jednou z významných tém, ktorým Európska únia

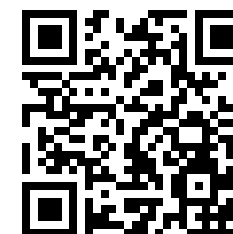
dlhodobo venuje svoju pozornosť. Bezbariérovosť môže byť z pohľadu osôb so zdravotným znevýhodnením vnímaná aj ako jedno z ich základných práv, čo vyplýva aj z článku 9 Dohovoru Organizácie spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím. Fyzické bariéry zvyčajne môžu byť ľahko identifikovateľné zo strany osôb, ktoré nie sú nijako znevýhodnené, no v prípade zdravotne znevýhodnených osôb môžu takéto bariéry viesť až k sociálnemu vylučovaniu z verejného, spoločenského i pracovného života. Jedným z motivačných nástrojov používaných na zvyšovanie miery prístupnosti v európskych mestách je súťaž o ocenenie „prístupné mesto“ (Access City Award) vyhlasovaná Európskou komisiou v spolupráci s Európskym fórom zdravotného postihnutia. A práve takýto komplexný pohľad na prístupnosť poslúžil partnerom projektu ako inšpirácia i vzor pri spracovaní projektového zámeru, ktorým sa mesto Nitra pokúsilo naplniť svoju ambíciu stať sa moderným európskym mestom.

Výsledná politika

- Stratégia zabezpečenia prístupnosti mesta Nitra pre osoby so zdravotným postihnutím, seniorov, ďalšie skupiny obyvateľov a návštevníkov vrátane metodologickej príručky

Všetky ostatné informácie z priebehu realizácie projektu, vrátane rozhovorov a videozáznamov, ako aj ostatné výstupy pilotného projektu nájdete na:

Toto nie je
koniec,
je to len
začiatok...

Úrad splnomocnenca vlády SR zodpovedá za dve základné agendy: „Iniciatívu pre otvorené vládnutie“ a „Koncepciu rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“. Každá má v rozvoji občianskej spoločnosti svoje špecifické poslanie. Spoločným zadaním je vytvorenie priestoru a určenie pravidiel hry, ktoré zabezpečia zvýšenie informovanosti a dostupnosť informácií, ako aj zapojenie verejnosti do tvorby verejných politík, tak aby pre štát bola verejnosť partnerom a rovnocenným účastníkom participatívneho procesu. Obrazne povedané, aby vzniklo prvoligové ihrisko, kde sú jasné a dodržiavané pravidlá, kde má každý šancu využívať svoje schopnosti a možnosti na dosiahnutie spoločného cieľa.

Keď sa vláda SR rozhodla, že vytvorí operačný program Efektívna verejná správa, bolo logické, že sa úrad do programu prostredníctvom národného projektu, ktorého nosnou témou bola participácia, zapojil. Participáciu považujem za najdôležitejší prvok pre zefektívnenie verejnej správy. Úrad bol aktívny aj pri tvorbe operačného programu. Dali sme si za cieľ, aby národný projekt obsahol celé Slovensko a jednotlivé úrovne verejnej správy a aby súčasne zohľadňoval spoločenskú objednávku, ktorá určila priority a témy dvanástich pilotných projektov participatívnej tvorby verejných politík.

Realizácia pilotnej schémy potvrdila jej zmysel. Veľkým prínosom bolo, že vybrané projekty zrkadlili potreby a problémy Slovenska. Ďalším pozitívom je, že boli zahrnuté všetky úrovne verejnej správy od štátu cez samosprávne kraje, mikroregióny, mestá a malé obce.

Získali sme cenné skúsenosti – dobré aj zlé, čo je nesmierne dôležité, lebo mnohokrát príklady zlej praxe nás posúvajú ďalej ako tie dobré. Najväčším benefitom bol princíp partnerstva, dialógu a spolupráce mimovládnych organizácií a subjektov verejnej správy, ktorý participáciu posunul o krok ďalej. Participácia ako prirodzený spôsob komunikácie a tvorby verejných politík bola kľúčovou esenciou pilotných projektov. Prínosom je aj to, že vieme týchto dvanásť príkladov multiplikovať na celé Slovensko. Realizácia národného projektu priniesla poznanie, že Slovensko v spolupráci verejnej správy a neziskového sektora nevyhnutne potrebuje pokračovať.

Potvrdením, že sa národnému projektu podarilo naštartovať dialóg a spoluprácu medzi verejnými inštitúciami a tretím sektorom, je, že pri príprave pokračovania národného projektu úrad zaevidoval enormný záujem subjektov štátnej správy, ale aj miestnej a regionálnej samosprávy, zapojiť sa do pokračovania projektu a otvoriť ďalšiu kapitolu zapájania verejnosti na Slovensku.

Martin Giertl, splnomocnenec vlády Slovenskej republiky
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Prístupné mesto – participácia pri zvyšovaní prístupnosti mesta Nitry

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
/Úrad splnomocnenca vlády SR

pre rozvoj občianskej spoločnosti

Text: Petra Ajdariová, Michaela Hajduková,
Timea Hóková, Martina Hrozenská, Pavol Korček,
Irena Lehocká, Branislav Mamojka, Milan Měchura,
Naďa Šimová, Peter Teplický

Jazyková korektúra: Alexandra Tomeková

Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

Publikácia je spracovaná vo formáte jasná tlač.

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu
Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej
tvorby verejných politík, ktorý je podporený
z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom
operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-38-0

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie
podporíte participatívnu tvorbu verejných politík
a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Všetky publikácie knižnej edície
Participácia Úradu splnomocnenca
vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
nájdete na:

